

PERŽVALGA.

— Lietuvoje šį metų mažai užaugo žąsų. Daugelis kiaušinių liko neisžperėtų, paskui vėl dėlei šalčio pavasario daug žąsukų nusibaigė, toliaus vėl dėl sausos vasaros. Todėl šį metų žąsų bus pusėtinai braūgių.

— Kusuose, Prūsų Lietuvoje, vienas žmogus kasė šulinį ir 20 pėdų gilume užtiko kieta sluošni, kurį pragrėžus išsiveržė vanduo ir prigirdė patį kasėją.

— „Lietuva“ praneša apie nykimą eglių nuo amaro Seinų pavieta. Sobelevo ir Plociczuos girias veik išnaikino. Tųjų vabalų kiteip negalima išnaikinti, kaip tiktai nukertant medį ir sudeginant šakas.

— Maskolijos valdžia rengia žydams kolonijas Deksovoj ir Stoiciszkiuose, Vilniaus gubernijai. Tokios kolonijos žydams, norintiems užsiimti uke, yra parengtos Minsko ir Gartyno gub.

— „Lietuvoje“ patilpo straipsnis p. M. J. „Su kuomi apsivesti?“ P. M. J. nurodo, kad protingesnis vyras norėdamas apsivesti, turi reikalauti nuo savo mylimosios mokėjimo skaityti ir raszyti, kurią vestu tai pramokus ir paskui pats mokintu toliaus. — Tokiu budu mes apszviestų moterių neįgysime, su labai mažu išžėmimu, nes tokia mokinsis, gal ne dėl abelno reikalo mokslo, bet tik dėlto, kad apsivesti. Reikalas mokslo turi būti dukterims įkvėptas nuo motinų—tėvų, jos turi lankyti pradines ir augsztesnes mokyklas, joms turi būti aiskinama moterių reikalai ir jų užduotė. Ant nelaimės, mes neturime nėi vienos, net pradines, atsakanczios, lietuviszkos mokyklos, neturime motinų, kurios savo dukteris raizintu, o ne sulaikytu nuo mkslo. Musų mamos dar virtai tiki į kunigų tvirti-

nimą, kad mokslas prascziokui, ypatingai moteriszkiei, yra ne reikalingas, bet net kenkiantis, duszią prazudantis. Jos nurodo, kad nemokintos moters yra dar geresnės, nes daugiau vaikų pagimdo, ne gu mokintos. Kol mus moters—motinos nepamylės skaitymų—mokslo, kol neįkvėps savo dukterims mokslo naudą, tol mes vis galėsime szukauti „apszviestesniejie vyrai“, „draugija duok mums lietuvaiczių!“

— P. T. Astramskas „Tėvynėje“ pakelia klausimą apie busentį Susiv. seimą ir dėlei užmetimų Susiv. vadams per kitus laikraszczius, rodyja nekeisti dabartinės konstitucijos, nes ji gera esanti. „Didžiausią klaidą padarytumėm, jeigu mes užsigeistumėm Germainymo dabartinės konstitucijos“ — sako p. Astramskas. Pagal szitokį išszitarimą galima manyti, kad yra rengiama permaina konstitucijos, nors dabartinė yra teip sakant vidutine. „Saulė“ jau nuo senei ragina Susivienijimą padaryti grynai katalikiszku. Dabartinė konstitucija yra vidutine ir gera, tiktai beda, kad jos nepildo nėi patys Susiv. virszininkai. Kas iszteisys Susiv. virszininkų pasielgimą su St. Baltramiejaus draugyste, Pittstone, už parenginą tautiszky prakalbų? Susivienijimo konstitucija kaip kitoki visoki valdzių įstatymai yra paraszyti tik ant popieros, o virszininkai elgiasi kaip jiems ir jų prieteliams patinka. Matysim ar seimas iszines kun. Szedvydį isz Susiv., kaipo platingą nesutikimų ir tikejimizko fanatizmo, pastatymo lietuvių ant juoko svetimtaucziams per užgynimą susirinkimų, kaip rodo konstitucija ant pusl. 29?

— „Saulė“ ragina lietuvis prie aukų baduoliams rytinėse Indijose. Geru yra daiktu alkaną papenėti, bet nereikia

užmirszi, kad marszkiniai yra arcziaus kuno negu sermėga. Anglija, isz tųjų baduolių iszsiurbė milijardus, ir kada reikią juos papenėti, tai paliko Dievo apveizdai ir mielaszirdingų žmonių, jai negalvoje baduoliai, o tik užgrėbimas svetimų szalių ir mėtymas milijardų iszsiurbtų isz tųjų baduolių. Mes, lietuviai, turime savo baduolius, kurie ba dauja Siberijai už platinimą lietuviszkos. Szituos paszelpti yra musų pirmoji pareiga. „Saulė“ musų baduolių nesigaili turbut dėlto, kad tiejie platinę lietuviszkus rasztus, kurie nuo caro yra užginti, o kuri „Saulė“ teip garbina.

— Nesutikimai musų lietuviszkose parapijose tolei neiszyks, kol vieniems kunigams bus pavesta tvarka. Guodimasis ant kunigų per laikraszczius jų nepataisys be parapijonų sutarimo—vienybės. Tegul parapijonai laiko vienybę, ką nutarė, iszpildo ir to laikosi, tada prisilenks kunigas ir jį užstojantis vyskupas. Nežino parapijonai, kad jų pusėje yra teisybė ir virszus, ir dėlto visi duodasi vienam kunigui save už nosies vedžioti, kaip jautis kad duodasi vesti mažam vaikui. Rasztai laikraszcziuose parapijonų teipgi negal suvesti į vienybę, nes per mažai laikraszczius skaito. Iszaiszkinių, kaip parapijos turi būti surėdytos, laikraszcziuose buvo gana daug, bet kas jų paklausė? Net nuo trijų korespondentų isz Minersvillės gavome ilgus rasztus apie tenaitinius vaidus. Vienas kaltina paczius parapijonus, antrasis vėl kunigus, Matulaitį ir Kaminską, trecziasis kaltina visus ir skundžia net kun. Pautienų už negerą paszventimą bažnyczios. Visi kaltina p. Parapijoną už korespondenciją 30 num. „Vienybės“, kad neteisinga, bet jie visi teisybę rodo ir savaip. Kad korespondencijos atėjo pagrecziu,

jas visas perskaitę netalpino me, dėl szventos ramybės. — Kitados kun. Burba mėgino įvesti Plymouth'e parapijinę tvarką ir per porą metų viskas gerai sekėsi. To paties užsigeidė ir kitos parapijos, ir kunigai matydami isztruksiant valdziai isz jų nagų, vadino kun. Burbą „pasiutusiu“ ir padarė priesz tai pasiprieszinimą ketindami apskusti vyskupui Burbą kaipo anti—kataliką ir iszimesti isz kunigystės net. Burba jų pabugo ir pradėjo ardyti tą, ką buvo pastatęs. Kad Burba buvo prieszu savvalios kunigų parapijose, tą rodo jo rasztai „Valtyje“. Musų roda tokia: nerėkaukite per laikraszczius bet organizuokite parapijonus, aiskinkite jų tiesas ir savo nutarimų laikykitės nesibijodami kunigo keiksmų. Kada kunigas pradeda keikti, neklausykitė jo, bet iszeikite, tegul sau vienas rėkauja. Bažnyczios turi būti savasczia parapijonų, o ne vyskupų, kurie nėi cento ant jų nedavė. Kunigui užmokėdami mėnesinę algą, už visus tikejimizkus patarnavimus neprivalote nieko mokėti. Tuli bucziuodami kunigui rankas bruka pinigų ir paskui raszo į laikrasztį kad lupa kunigas. Teip ir kituose reikaluose yra. Patys sau sunkina nasztą ir rėkia kad sunku.

Aukos paminklui Dr. V. Kudirkos.

A. Sznipas, Wilkes-Barre Pa. -10
Buvo \$11,35
Labu \$11,45
Redakcija.

Aukos kankintiniams

A. Sznipas, Wilkes-Barre Pa. -15
Buvo \$3,35
Labu \$3,50
Redakcija.

Isz Lietuvos.

Keturvalakiai. (Vilkavisz-
kio pav.) Dėlei sfokos szej-
mynos netik ukininkai bet ir
dvarai bankrutija. Visi dar-
bininkai, vyrai, o ir mergos,
traukia pulkais į Prusus tai
pietinę Vokietiją, kur didesni
uždarbiai. Jeigu koks viens isz
kurio kaimo kada nuklydo į
Prusus ir toliaus, ant mėnesio
uždirbo 15 rublių, tai sugryžęs
iszvedė visus tarnaicius, o ir
net tulų ukininkų vaikus. Pru-
suose apart didesnės algos ge-
resnis yra maistas, mėsos gau-
na net irpėtnycioje, alus ir
degtinė pigesni, o darbas teip-
gi rodos lengvesnis, nes viską
dirba su maszinomis. Prusus
turės pasekti ir mūsų ukinin-
kai. Ten maszinas įvedė sto-
ka darbininkų, kuriė dovanai
dirbtu, kaip yra pas mus kad,
kur dar prisideda ir prastas
maistas pagal katalikystės pri-
sakymus, kad reik kuną ant
szio svieto gerai įvarginti,
idant po myrio butu geriaus
dangui. Isz tiesų ir juokai
tiktai, kaip tuli tikintieji už-
simirszę pėtnyczią arba gavė-
jimo (vilijos) dieną apsisvalgo
pienō arba mėsiszko, tai se-
kancziame nedėldienyje eina
spaviedotis isz tokio baisaus
nusidėjimo. Prusuose to nėra,
ten žmonės valgo viską,
kas po ranka pakliuva be
skirtumo dienų; ten aiskina,
kad žmogui, ypatingai darbi-
ninkui, reikalingas yra geras
maistas ir kad gerovę žmogus
turi iszpažinti kol gyvas yra,
nes po myrio gerovės niekas
neapsakė nei jos matė. Tokis
gyvenimas mūsų žmonelėms
labai patinka ir jie tuojaus
užsimirszta visus Dievo ir baž-
nyczios prisakymus. Matote
Prusuose ir katalikai kitoki
negu pas mus.

Minėjau kad subankrutijo
ir dvarai. Ponai lenkai arba
szlėktos lėbavo po senovei,
kaip baudziavų laike, kada
galėjo atiminėti žmonėms ko

užsigesdavo; dabar teip nėra
jau. Toksai ponas Peczickis,
turintis didelį Kaupiszkių
dvarą ir dar folvarką Ketur-
valakių parapijoi, turėjęs ga-
tavų pinigų 15,000 rublių, o
dabar turįs net 5000 rub. jau
skolos. Ponas Daunora
(Dabnarovicz) praszvilpė di-
delį Karklinių dvarą. Jis
praleisti pinigų savo kraszte
nejstengė ir veždavo juos į
Paryžių. Szunų laike po 60
ir pirkdavo dėl jų mėsą, bet
rodosi dabar pats mėsos pri-
stoks. Be ketvertos arklių
niekur nevažinėdavo. Varg-
dieniams savo baudziaunin-
kams (dvarokams) neužmokė-
davo tų paczių algų ir tankiai
vaitas su kamarnyku pardu-
davo pono Daunoro turtus,
kad baudziauninkams algas
atmokėti. Girdėti, kad teip
jis praszvilpęs didelį dvarą su
miszkais ir Kauno gubernijoi.

Vyrų dabar abelnai visur
yra labai mažai. Beturecziai
veik visi isztraukė į užrube-
zius; ukininkų vaikai teipgi
tuli iszėjo užrubežen szalinda-
miesi nuo kariaunos, kitigi
paczion kariaunon. Dabar
net ir rezervistus vyrus szau-
kia eit muszt Kinų, kurie turi
apleist savo gyvenimus ir szej-
mynas. Dėl tos priezasties
ukė dar žemiaus nupuls, ką
veiks vienos moters? Mergi-
nos nežinō nei kur dingti, vy-
rams iszėjus. Tuzinai tyko-
ja ant bile vyruko. Kitos,
drąsesnės, traukia paskui vy-
rus į Prusus, ir nepoilgo gir-
dėti, kad turinczios po glėbį.
Glėbių nestokuoja ir namieje.
Gamta nesnaudžia ir atėjus
laikui pildo savo įstatymus.
Sztai Gižų parapijos (užtylėsiu
vietą ir vardą) turtingo uki-
ninko duktė, turinczio 120
murgų, apsisvedė su bernuku.
Jos vienas dėdė yra kunigu,
jos paczios brolis teipgi kuni-
gu, kitas brolis turi net aptie-
ką Maskvoje. Tėvai pagal
turtingumą ir „szlovę“ nesura-
do atsakanczio dukterei jauni-

kio. Mokintis į gimnaziją ne-
leido, mat kunige mergina vis
jau nebus, ir nežinojo, kad jų
dukrelė yra numylėjusi arto-
jelį vargdienį bernelį. Ves-
tuvės buvo labai iszkilmingos,
vienam gale namo szoko,
linksminosi, kitamegi gale
buvo radynos — mat viens jau
balius. Tėvai žentui davė
pinigų ir tuojaus abudu iszlei-
do Amerikon. Vienok mei-
lėje gyvenanti ir po keru jau-
cziasi laimingais. Kas isz-
turtų, kur nėra meilės?

Szią vasarą esti tankios per-
kunijos; žaibas užmuszė daug
žmonių, gyvuolių ir sudegino
namų. Suvalkuose užmuszė du
maskolius ir 6 arklius, Kalva-
rijos paviete, girdėti, užmuszė
net 7 žmones ir sudegino kele-
tų ukių. Mockabudzių kaime
žaibas užmuszė Debuliavi-
cziaus piemenuką; Biskių kai-
me užmuszė moteriszkę, kuri
buvo nuo lytaus po medžiu
atsistojusi. Szeip medžių ir
kryžių senasis dievelis yra su-
teszkinęs daugybę.

Dobilai ir szienas szią vasa-
rą dingo, nes buvo per sausas
pavasaris, o per szalta ziema.
Dėlto bus stoka paszaro ir ne-
norint reiks sumažinti gyvu-
lių skaitlių. Pradžioje Rug-
pjuczio apie Keturvalakius
tuli ukininkai buvo rugius jau
nusikirtę, bet dar ne visi.
Tuli turtingesni kelė szaunas
pabaigtuves prie grazių lietu-
viszkų dainų ir muzikos. Jug
nebusite dar užsimirszę lietu-
viszkas pabaigtuves. *Lietuvis.*

Politiszkos ziniios

Amerika. Kaip Kuboje
amerikoniszki virszininkai pa-
sirupino pirmiausiai apie prisi-
pylimą sau kiesznių, tas pats
yra ir Pilipinuose. „New Voi-
ce“ laikraszczio iszleistojas su-
gryžęs isz Pilipinų pranesza,
kad Maniloje iszkilsęs daug
didesnis skandalas negu Hava-
noje. Jam prisipažinęs vienas
pažystamas muitininkas visai

atvirai, kad jis bei kiti urėd-
ninkai turi gerų įemimų ant
kelių szimtų tukstanczių dol.
Nėr abejonės, kad muitininkai
savęs neužsimirsz.

American Commercial Co.
įgijo monopoliją Pilipinuose
ant pardavimo svaiginanczių
gėrymų. Tokiu budu ameri-
konai platius savo civilizaciją
tarp pilipiniecių su girtuok-
lyste.

Karė eina savo paprastu ke-
liu. Pilipiniecziai dabar įsi-
taisė beduminį paraką ir ame-
rikonai dabar negal teip grei-
tai patėmyti, isz kokios vietos
pilipiniecziai szauodo. Ant sa-
lų Leyte ir Samar pilipinie-
cziai visus amerikonus suvarė
į vieną vietą, nes mažesniuose
pulkeliuose neįstengia nuo pi-
lipiniecių atsiginti. Ant salos
Luzon teip gi buvo keletas su-
simuszimų. Pas Catubig ame-
rikonai prazuđe 19 užmusztų
bei 5 sužeistų. Pilipiniecių
užmuszė 200. Amerikonai ne-
galėdami priversti pilipinie-
czių priimti siulomos laisvės,
pradėjo varu prie to priversti.
Tokius gyventojus, kurie vie-
szai prieszinasi amerikoniszka
valdžiai, baudžia kalėjimu sun-
kių darbų. Tokis amerikonų
pasielgimas nupuldins dar žė-
miaus jų įtekmę.

Pietinė Aprika. Visai ki-
teip eina karė su burais negu
Anglija tikėjosi. Skaitlinga
Anglijos kariauna nieko negal
padaryti iszsiskirszcziusiems į
mažesnius pulkelius burams,
negal jų pergalėti nei sugauti.
Gen. Kitchneris ir Methuen
džiaugėsi net isz burų genarolo
De Wet, kurį laike kaipo už
sugautą jau pas Elands River.
Gen. De Wet vienok nuėjo sa-
vo keliu užmuszdamas 12 ang-
lų, tarp tųjų ir majorą De Lis-
le bei 58 sužeisdamas. De Wet
sumuszęs anglus susivienijo su
gen. Delarey, kuris laiko mies-
tą Rustenburg per 30 mylių į
vakarus nuo Pretorijos. Ne-
patvirtintos vienok ziniios pra-

nesza isz Delagoa Bay, kad De Wet sugavęs 4000 anglių, kurie jį buvo apsupę. Paskutinės žiūros pranesa, kad De Wet yra apsupęs gen. Baden-Powellį tarpkalnėse Nord Commando Neck, nuo Rustenbergo ant Pretorijos link; net nusiuntęs Powellui pasiuntinį kad pasiduotu. Vienas angliskas korespondentas tapęs burų paleistas, pranesa, kad prezidentas Krugeris noris pakajaus bet generolai apie tai nei girdėti nenorį. Burai yra iszsis Kirstę pagal norą prie genarolų ir karę veda tolyn. Transvaaliečiai turį 90 kanuolių ir szuvių pakaktinai. Kad karė toli nuo pabaigos, rodo tas, kad Anglija gabena daugiau kariaunos į pietinę Apriką, nors tosios gana reikia Kinuose. — Anglijos valdžia ketanti gen. Robertą atszaukti isz piet-Aprikos už negerą vedimą karės ir nedorą pasielgimą su gyventojais bei platinimą melagysčių, kad galėtu gyventojus apiplėszti. Liberaliszki laikraszcziai, ir paczios Anglijos, Robertą iszpeikia, kaipo barbarą ir plėsziką.

Rytinė Azija. Tarptautiszka kariauna 16 d. szio mėn. paėmė Kinų sostapilę Pekiną. Japonai ir maskoliai ėjo isz sziaurinės pusės, o amerikoniai ir anglai isz pietinės. Muszis truko pusantros dienos ir pavakare japonai iszardę kanuolėms Pekino murų vartus įėjo miestą, paskui juos ir kitų szalių kareiviai, ir tuojaus nusiškreipė prie pasiuntinių, kurius visus atrado gyvus apart Vokietijos pasiuntinio. Japoniečiai savųjų nužudę per 100 kareivių su 3 apicierais, amerikoniai turi tik 8 sužeistus. Kiek užmusztų anglių ir maskolių, nėra dar žinių. Kiniečių tapę užmuszta tik 400; tai gi gana mažai. Japoniečiai laiko pirmystę ir savo pasiuntinio namuose, Pekine,

įrengė kariszką virszininkystę. Kinų ciosorius ir jo motina 12 dieną szio mėn. apleido Pekiną. Japoniečiai dabar yra apsupę ciosoriszką miesto dalį. Tai gi kiniečiai butu lyg pergalėti. Li Hung Chang'ui tapė pavesta galė daryti su visoms vieszpatystėms tarybas ant pakajaus. Kinų pasiuntinys Washingtone jau užklausė Sov. Valstijų valdzios, kokio reikalaus atlyginimo. Amerika ant to nieko neatsakė laukdama žinios, ko reikalaus kitas vieszpatystės. Padarymui tarybų turės buti paskirta tam komisija ir Pekine arba Tientsine bus daromos tarybos.

Kiniečius pergalėjus kad tik neušidegs karė tarp paczių vieszpatysčių. Mat Anglija niekeno nesiklaususi iszkėlę savo kariauną mieste Shanghai kad užimti turtingiausę szalį Yangtse, turinczią net 150,000,000 gyventojų. Prancuzijos laikraszcziai statei tvirtina, kad Kinuose yra dvi neiszvengtinos karės, viena su kiniečiais, ant- ra su anglais. Kitos vieszpatystės teip gi keta po dalį savo kariaunos iszkelti į Shanghai. Vieszpatystės sutarimą turi tiktai prie Pekino, szej kiekviena žiuri ant grobio ir veikia saviszka.

Mandziurijoi maskoliai kovoja sau skyriumi su kiniečiais. Kazokai iszveržė vietas Sanjshan, kur 9000 kiniečių su 12 kanuolių buvo apsikasę. Toliaus vėl maskoliai užėmę Yuk Shi ir Meduchei nuvydami 7000 kiniečių. Teip gi maskoliai paėmė miestą Hai Cheng užmuszdami 400 kiniečių ir atimdami 4 kanuoles; toliaus dar užėmę Chingau tarpkalnę ir miestą Niutshwang.

Misijonieriai, kurie nesuspėjo laiku pabėgti, visur yra nužudomi ir misijų stacijos bei bažnyczios suneginamos. Kiniečiai visą kalnę dabartinės karės priskaito vien misijonieriams.

Vokietija. Vokietijai paskyrus grovą Waldersee vyriausiu kariszku vadu Kinuose, visos vieszpatystės tai patvirtino, apart Anglijos. Prancuzija, kuri vokiečių neužkentė iki sziolei, teip gi pritarė paskyrimui gr. Waldersee. Vokietijos laikraszcziai ragina net praleisti apvaikszziojimą pergalės prancuzų po miestu Sedan ir neerzinti jų daugiau tuomi. Prancuzijos prezidentas Loubet vėl pasigerindamas Vokietijai suteikė vokiszkamjam parodos komisoriui, Dr. Richter, rangą vyresniojo apiciero „garbės legijono“, o Richterio vietininkui, Levaldui, vėl suteikė rangą kaman-diero. Mat Anglija priverczia Prancuziją su Vokietija taikytis, nes abi ant Anglijos sznairuoja, ir pavieniu negal jai prieszintis. Teip gi Vokietija padarė naujus ryszius ir su Maskolija, Prancuzijos prietelka. Tokiu budu neužilgio gal susivienijus Maskolijai, Vokietijai, Prancuzijai ir Italijai sukruzta tapti galingoji Anglija.

Dalis darbu.

Hazleton, Pa. 600 straikierių, Beaver Brook Coal Co., sugrįžo prie darbo, nes kompanija iszpildė jų reikalavimus. Jie buvo sustraikavę dėlto, kad kompanija mokėtu iszmokesczius 15 o ne 18 dieną kiekvieno mėnesio.

Pittsburg, Pa. Stiklo liejinycziuose pradėjo dirbti ir į 12,000 darbininkų gavo darbą.

Du Bois, Pa. Czion sudegė visi namai kasyklų Berwind-White Coal Mining Co. 60 kalnakasių buvo kasyklose, bet visiems pasisekė iszejti per kitas skyles. Darbininkai per ilgą laiką neturės darbo.

Williamsport, Pa. Czion susitvėrė nauja Federal Zinc & Mining Co. su \$500,

000 kapitalo ir tuojaus parengs naujas cino kasyklas.

Muncie, Ind. Palmer Steel & Iron Co. buvo sustraikavę 400 darbininkų dėleinenorėjimo per kompaniją pasirasztyti, kad mokės unijos paskirtas algas. Darbininkams sustraikavus, kompanija pasiraszė.

— *Indiana Iron Works* numazino dėl savo 600 darbininkų algas ant 15%, dėlko darbininkai sustraikavo.

Wheeling, W. Va. Pensylvanijos geležinkelio kompanija szioje apielinkėje užpirko 10,000 akrų anglių plotą už \$200,000.

Wilkes-Barre, Pa. Czion ketama statyti dar vieną szilkinių audimų pabriką, kuriame gaus darbą į 500 merginų.

Avoca, Pa. Vietinėse kasyklose po keletos sanvaičių nedirbimo dėlei reikalinių pataisymų vėl pradėjo dirbti.

Fall River, Mass. Dėlei nežinomos priezasties tapo uzdaryta 8 medvilnės pabrikai ir 8000 darbininkų neteko darbo.

Baltimore, Md. Straikas nuo 2000 dokų darbininkų tęsesi tolyn. Straikieriai szaunei musza skabsus, kurie nori jų vietoje dirbti.

Pittsfield, Ill. Szioje apielinkėje tapo surasti turtingi anglių guoliai.

San Francisco, Cal. 28 vietinių unijų darbininkai apreiszė savo darbdaviams, kad ilgiaus nedirbsę kaip 8 valandas per dieną.

Etna, Pa. Darbavietė prigulinti Spang, Chalfat & Co. pradėjo dirbti ir 250 darbininkų gavo darbą.

St. Charles, Mo. Vietinėse geležies liejinycziuose darbas sustojo ant nepaskirto laiko. Keletas lietuvų czion dirbusių iszkeliavo kitur jieszkoti darbo. J.

E. St. Louis, Ill. Vietinės geležies liejinyčios sustojo dirbę ant keletos mėnesių.

Wilmington, Del. 1,500 darbininkų neteko darbo dėlei uždarymo geležies liejinyčios Diamond State Steel Co. ant nepaskirto laiko.

— Praėjusę sanvatę buvo kalnakasių susivaziavimas Hazletone, Pa. iš Luzernės, Lackawannos ir Susquehannos paviety ir nutarė pareikalauti kasyklų savininkų:

1) pakėlimo algos 10% kasyklose ir 15% dirbantiems ant viršaus.

2) Iszmokestis turi būti kas 14 dienų.

3) Numazinti prekę ant parko nuo \$2,75 ant \$1,50.

4) Kad nebutu priimami prie darbo vaikai per jauni ir butu tame pildomi įstatymai: dabar vaikai 9 metų yra priimami prie darbo.

5) Kompanijos turi panaikinti savo krautuves.

6) Kad visur butu įvestas svėrimas anglių ir už toną skaičiuojami 2,240 svarų, o ne 3,360 svarų, kaip tulos kompanijos kad tonai sveria.

Darbininkai šituos ir dar kitų keletą reikalavimų padavė kompanijoms išpildyti laike 10 dienų. Jeigu kompanijos atmestu darbininkų reikalavimus, tai visų trijų paviety kalnakasiai sustraikuos.

— Šiaurinėje Dakotoje yra didelė stoka darbininkų prie pjutės. Farmeriai moką po \$2,00 už dieną ir duoda maistą.

Isz Amerikos.

Akyva pro va.

Binghamton, N. Y. mote rizkė Barry Smith budama sunkiose dienose norėjo pirm laiko patirti kas užgims; sunus ar dukte, ir delto kreipėsi prie raganos Rozės Lasalle užmokėdama \$10 ir praszydama nuburti kas gims. Ragana iszburė kad gims sunus. Smithienė

labai isz to džiaugėsi ir laukė sunaus, net drabužėlius dėl sunelio parengė. Gandras vienok atneszė dukterį ir įpykusi motina apskundė raganą už suvedžiojimą į sudą reikalaujama atlyginimo.

Atsimainė paczias.

Waterville, Me. Henderson ir Moore pirm 5 metų buvo sumainę pacziomis, ant ko moters teip-gi noriai pristojė. Sumainę abeji gražiai tarp savęs persiskyrė ir iszkeliavo toliaus, kad nesutikti. Dabar netikėtai Moore atsilankė į Hendersono gyvenimą ir iszreiszė norą atsimainyti pacziomis, ant ko Hendersonas noriai pristojė. Moters ant atsimainymo vyrų teip-gi pristojė.

Maisztai.

Policijantas Thorpe, New Yorke norėjo suaresztavoti vieną murinę, kurios „mylimasis“ su peiliu perdurė policijantui pilvą ir tasai į trečią dieną numirė. Kada susirinko baltieji policijantą laidoti, tarp jų pasipynė vienas murinas 17 metų senas, ir tada baltieji sžaunei jį apkulė už galvažudžio darbą. Tas atsitikimas uždegė karę. Laidotuves turėjo būti pertrauktos, nes gatvės apie tą vietą užsikimszo žmonėmis. Baltieji muszė murinus kur sutikė, net isz stryktarių iszsitraukė murinus muszė; murinai-gi vėl į baltuosius mėtė isz virszutinių gyvenimų akmenis ir kitokius daiktus. Policija negalėjo nuramdyti maisztininkų ir turėjo szauktis pagalbos. 400 extra policijantų su lazdoms kirsdami statei per galvas maisztininkus iszvaikė.

Murinai už tokį darbą keta atkerszyti baltiems, nes jeigu tą policijantą butų baltasis papjovęs, viskas butų pasibaigę ant „morder“ žodžio. Murinai visi apsiginklavo nusipirkdami revolverius. Ant Amsterdam Ave. tarp 59 ir 66 gatvių gyvena 20,000 murinų,

kur tapė padauginta policija, kuri kiekvieną žmonių pulkeli ant gatvių tuojaus iszvaiko.

Valstijai Georgia net kariauna turėjo buti szaukta isz baimės maiszto baltųjų su muriniais. Baltieji musza ir karia murinus bent kur pasigavę. Murinai organizuojasi ir užpuola ant baltveidžių. Murinai budami visur nuo baltveidžių nuskriausti, Carolinai net balsavimas tapė atimtas, rengiasi per kovą atjieszkoti savo tiesas. Jeigu baltveidžiai neperstos murinų visame skriaudę ir baudę nekaltus vietoje kaltųjų, turės iszkil naminė karė.

Užderėjimai szio meto.

Ukės ministerija Washingtone apgarsino žines apie užderėjimus kviečių ir rugių pasaulėje. Pietinėje Amerikoje szį metą užderėjo 160,543,000 buszelių kviečių, su 10,000,000 mažiaus už praėjusį metą. Rytinėse Indijose užderėjo apie 182,582,000; mažiaus ant 54,097,000 už praėjusį metą. Maskolijai teip-gi bus mažesnis užderlius ant keliolikos milijonų buszelių. Žuvėdijai javai esanti labai geri, Vokietijai teip-gi. Austrijai kviečiai yra prasti. Vengrijai užderėjo 135,000,000 buszelių. Rumunijai kviečiai esanti gražus. Bulgarijai vidutiniai, Turkijai daugelis sudygo laike pjutės, nes perdaug buvo lytaūs. Szveicarijai, Italijai, Ispanijai ir Prancuzijai javai szį met geresni už pernykszczius; teip-gi ir Belgijai bei Olandijai. Anglijai szį metą mažiaus užaugo ant 10,000,000, negu pernai. Šiaurinėje Aprikoje javai geresni už pernykszczius. Meksikoje užderėjimas kviečių labai gausus. Kanadoje ant 11,000,000 buszelių mažiaus kaip pernai.

Apsunkinimas ateivystės.

Ateivių komisorius Powderly važinėjo Kanadoje ir sutarė su garlavių bei geležinkelių

kompanijoms, kad tosios įtaisytu peržiurėjimo vietas, kaip kad yra Suv. Valstijose. Mat ant Kanados rubežiaus nėra tokių peržiurėjimo vietų, ir ateiviai, kokius neįleidžia į Suv. Valstijas prieplaukose, per Kanadą gali atvykti be jokių apsunkinimų. Teip-gi Washingtono valdzios taraujasi kad daryti su daugiausiai ateinančiais italais, kurie platingą anarchizmą.

Nelaimės.

Netoli Grand Rapids, Mich. susimuszė du keleivių trukiai, kur tapo 9 žmonės užmuszti ir daugelis suzeista. Priežastis nelaimės tikosi dėl tirsztumo miglų, kurių dėl maszinistai negalėjo pažinti tikrųjų ženklų.

Pas Sandusky, Ohio, suluzo tiltas per pelkę esantis, kur 3 vagonai nupuolė į vandenį 20 pėdų gilumo. Lokomotyva ir 2 paczto vagonai perėjo per tiltą gerai, viduriniai 3 vagonai nupuolė į vandenį, o paskutiniai likosi ant relių. Palaimingu budu isz keleivių niekas neprigerė, tik tuli nuo sukretimo susizeidė nekiek. 5 trukio tarnai tapė sunkiai suzeisti.

Tennille, Ga. kokiu ten netikėtu budu atsikabino vagonai ekskursijos trukio ir paskiaus susimuszė, kur 13 keleivių tapė sunkiai suzeisti o keliolika lengviaus.

Ugnys.

Buffalo, N. Y. sudegė Dakotos eleveiteris (javų krautuvis), kur iszkados pasidarė ant \$300,000.

Knoxville, Tenn. sudegė Holbrook kolegija, kur iszkados pasidarė ant \$50,000.

Crivitz, Wis. sudegė lenkiskos kompanijos viena lentų pjovinyčia, kur iszkados pasidarė ant \$150,000. Priegtam sudegė į 10 gyvenamų namų ir daugelis kitokių.

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

Lawrence, Mass. Musų mieste lietuviszka dvasė auga vis buiniaus ir sumanių tautiečių, suprantančių reikalus nestokuoja, jie per dieną darbą sunkų darbą neužmiršta teipgi paszvesti keletą valandų patobulinimui savo dvasės.

Rugpjucio 6 dieną pulkelis šaunių lietuvių, vyrų ir merginų, sutvėrė dainininkų draugystę vardan „Dr. Vinco Kudirkos“ ir iszrinko virszininkais:

Pirmsėdziu — Peliką Kibildį, Rasztininku — Joną Smoleitį, Kasierium — Praną Szekį.

Sanarių prisiraszė: Jonas Balcezius, Mikas Valackas, Stanislovas Valackas, Antanas Szimkonis, Ambrasas Szekis, Staponė Marcinauskiutė, Marijona Pateckiutė, Kastancija Andrieniutė, Alena Andrieniutė, Anelia Ritmecziutė, Morta Paszakarniutė ir Marcelė Karaliuniutė. Taigi dar nedidelė musų kuopelė, bet turime viltį, kad ji greitai pasidaugins.

Susitvėrusi draugystė nusišamdė tam tikrą kambarį, ir kada pirmą vakarą pradėjo dainuoti, tuojaus iszdygo prieszių, bet džiaugsmas tame, kad czion apszviestos merginos nepaisė ant pliauszkinų ir persekiojimo tamsunų. Jos stoji prieszais persekiotojų aklumą ir nuo apsiėmimo neatsitraukė. Tame tai yra gadynė tvirtumo atgyjančios lietuviszkos dvasės. Teipgi girdima, kad Draugystė Dr. V. Kudirkos bus pirmąją įkunyjime czion ir knygyno vardan Dr. J. Basanavicziaus, ir turime viltį, kad tas nepoilgo įsikunys.

Kaip jau nekartą buvo garsinta, kad musų miesto apszviestiesni lietuviai su nenuilstancia energija darbuojasi ant lietuviszkos dirvos nežiūrėdami ant kliuczių, kokias daro saviejie niszmanėliai ir iszgamtos lenkberniai. Gai-

szintoju ir lenkbernių turime visokio menciaus per pilnai; vieni dirba atvirai prieszais platinami lenkystė, kiti-gi isz pasalų. Paskutiniejie akise pasirodo tikrais lietuviais, vadinasi jie net tautiszkais darbininkais, tiktai nematyti jų darbų, ir paskui pasirodo slapti ir stabdanti pirmzengystę jų darbai, o kartu ir iszniekinimai tautiszkių darbų ir darbininkų.

Vietiniai lietuviai labai apgailistauja V. M. Sabonį, darbsztų tautietį. Jisai labiausiai mus ragino prie skaitymo gerų laikraszczių, kaipotai „Lietuvos“ ir „Vienybės“ bei moksliszkių knygy. Jisai aiskino musų nesupratimą savo pereigų kaipo lietuvių. Per jo nealsų darbavimasi tapo daug nuveikta ant lietuviszkos ir tautiszkos dirvos. Jisai suorganizavojo tris Susivienijimo kuopas, Lawrence, Lowell ir Haverhill, Mass., bei T. M. D. kuopa Lawrence. Jisai buvo pirmiausias ragintojas ir aukų rinkėjas parodai bei kankintiniams. Per jo pasidarbavimą daugelis musų brolių susiprato ir atsibudo isz nezinės miego ir sziandien dīdziuojasi kaipo lietuviai-tautietcziai ir darbuojasi dėlei savo tautos. Dėlto mes Lawrence's lietuviai isztareme szirdingą aczių p. Saboniui, nes per jo pasidarbavimą mes susipratome ir nenustosime dar bavęsi dėlei savo numylėtos Lietuvos.

Giesmininkų Dr-tės raszt.

Jonas Smoleitis

164 Valley str.

Lawrence, Mass.

Traverse City, Mich. Jau pirmiausias buvo raszta kad czionyksztė „Tėvynės Mylėtojų Draugystės“ kuopa uždėjo knygyną, ir knygas paskirstė į 6 skyrius pagal jų turinį. Taigi sziuomi praneszu kiekokio skyriaus knygy turime:

1) skyriuje mokslo knygos

42 — egz. 52.

2) apie Lietuvą ir apysakos 78 — egz. 94.

3) socialiszko ir filozofiszko 9 — egz. 9.

4) dainos, eilės ir teatraliszkos 23 — egz. 30.

5) tikėjimiszkos ir antitiekėjimiszkos 20 — egz. 24.

6) pasakų knygos 11 — egz. 14.

Viso turime knygy 183—egz223

Prie to turime vieną angliszką knygy kuri yra verta paminėjimo „Universal Atlas of the World“. Toje knygyje, suprantantis, nemažai randa akyvų žinių isz visos pasaulės didziųjų atsitikimų praėitės kaip ir dabartės.

7) skyriuje, senų laikraszczių apdarytų į knygas turime 6; egzempliorių 13. Nauji laikraszcziai randasi knygyne sekanti: „The Morning Record“, „Vienybė“, „Varpas“, „Lietuva“, „Viltis“, „Dirva“, „Tėvynė“, ir „Tėvynės Sargas“. Taigi pasiskaitymo dėl mus miesto lietuvių yra užtektinai, tik netingėt reikia. Teisybė, yra ir netinginczių, bet tinginiai tokius, arba niekina, arba sako, kad jie skaitydami knygas taps socialisztais ir pilozopais. Kaslink socialistų, tai nezinia kas jie per vieni; kad socialisztais, tai be baimės galima tapti, o ir pilozopais arba panasziais jiems nėra baimės, nes tokiems nei Dr. Szliupas negalės nieko padaryt, o ir neturės ką daryt su apszvietusiais. Tegul jis sau darbuosis su protiszkais tinginiais, tingincziais skaityt ir protiszcai tobulintiesi.

Dabar musų knygynas yra užlaikomas tik keletos ypatų, bet ant toliau gal pradėsime po kokį penktuką sumest ir visi dėl nusipirkimo naujų knygy. Kaip dabar musų knygyne knygos paskirstytos į skyrius pagal jų turinį, tai kiekvienas lengvai gali susirast sau knygy kokią nori ir kiekvienas gali but knygyno

sanarių, nes kiekvienam skyrius yra, isz kurio gali naudotis ir sau patinkancio skyriaus knygas padaugint savo aukoms. Kaip musų knygynas įrengtas yra, tai šaunei palengvina kunigams, nes jie nenorėdami kad lietuviai visokias knygas skaitytų, gali pasakyt tik, kad to ar kito skyriaus knygy neskaitykit, bet ne visai užgint, kaip kad dabar daro, kur liepia skaityt nekam vertas pasakas, szventųjų gyvenimus, apie dangų ir pragarą.

Buvo czia atvaziavęs Dr. W. Thompson su gyduolėms „Lithia Salt“, kurias gyre nuo 3 iki 9 Rugpjucio, ir teip gyduoles girdamas, kunigams jau kad davė tai davė. Jis sakė, kad kunigai tik žmonijos sukcziai ir kad Dievą kunigai iszmislyję dėl geresnio jų bizio. Pykt už jo tokią kalbą, nieks negalėjo, ne jis teip užbaigdavo savo kalbą: „Mieli mano prieteliai, asz jums teisybę sakau, kad norite tikėkit man, ir kad norite, tikėkit-jusų kunigams, kurie teisybės apie tai nesako“. Tokiu pasiteisinimu jis ir geriausiai iszkirsdavo. Vienok mes keli dievobaimingesni lietuviai buvom norėję jį suaresztuot, bet bijojom pas matorą eit ir todėl nutarėme pasiklausti rodos pas bedievių naikintojų virszininką kun. Szedvydį. *Vietinis.*

Reikalai

„Tėvynės Myl. Draugystės“

Waterbury, Conn. Vietinė T. M. D. kuopa ant susirinkimo 18 Liepos 1900 nutarė, kad kiekvienam naujam draugui, užsimokant sykiu 60 ct. butų duodamos visos knygelės T. M. D. iszleistos iki ateinančių naujų metų, 1901, o vėliaus prisirasziusiems duoti iszleidziamas knygas tiktai nuo jų prisiraszymo iszleistas.

Toliaus nutarė kad „Tėvynės Mylėtojų Draugystė“, kaip tautiszka organizacija, jau gyvuojanti nuo 1896 metų atliktu savo seimą. Seimo reikalą vienok paduodame kaip užmanymą T. M. D. kuopoms ant apsvarstymo, ir jeigu tą atrastu už naudingą, teiksis veikiai pagarsinti savo nusprendimus. (Mums rodosi seimas nėra reikalingas, ir viską galima atlikti per laikrascius kaip iki šiolei. Seimas reikalauja daug kasztų, o jų nėra, pasiuntiniai turėtu ke liauti savais kasztais ir mažai arba net per mažai tokių atsi rastu. Jeigu kas lietuvis prigulėtu prie T. M. D. tada galėtumėm iszkilmingus seimus atlikti. Vertėtų dar palukėti su seimu, o tiktai organizuoti kuopas, didinti draugystę, o paskui ir seimą gal galėsim suszaukti. Red.). Seimui vietą skiriame New York'e, o laiką už atsakancziausį apie 1—3 Sausį, nes tame laike szvenceių dėlei dauguma darbaviecių nedirba. — Prie kuopos prisiraszė vienas naujas draugas ir du seni užsimokėjo po 60 ct. Toliaus tapo paskirti J. Žementaukas, kuopos rasztininkas, ir M. Laskeviezia, kasiertus, rinkti nuo sanarių mokeszczius užvilktus bei naujus. Kuopos pirmsėdis p. S. Radziunas surinko 45 ct. už pardavimą 15 knygelių „Ką turime veikti dėl mūsų iszganymo“ ir „Vienakis, apysaka isz prancuziszkes revoliucijos“, ką padovanojo „Mildos Giesmininkų Dr.“ isz New York'o.

Kuopos raszt.

J. Žemantauckas.

Chicago, Ill. Vietinė T. M. D. kuopa „žydinys“ auga smagiai per pasidarbavimą tų sanarių, kaip tai pp. Kazoko, Dovydaiczio ir Girijoto. Per jų pasidarbavimą kas susirinkimas vis prisiraszo naujų sanarių. Paskutiniame

laike prie mūsų kuopos prisiraszė 8 nauji sanariai, kurių vardus pagarsins centr. sekretorius. Dar mūsų kuopa susideda isz 21 sanarių, visi energiszki tautiečiai, kas suteikia viltį, kad mūsų kuopa augs didyn.

Liepos 22 dieną mūsų kuopa leido laimai laikrodėlių ir parengė mažą pasiliksmimą, kur visi susirinkusieji gražiai linksminosi iki vidurnakczio. P. A. Olszevskis laikė prakalbą ir dėjo svarbą ant reikalo apszvietos bei organizacijos, tų dviejų neatbutinių veikėjų civilizacijos. Toliaus iszaiszkino klausytojams draugystės mierius ir ragino visus be skirtumo prie jos prisiraszėti. Klausytojai kalbėtoju dėkavojo gausiu plojimu pėlnų. — Isz abelno užpelno į kuopos kasą, \$5,00 tapo paskirti paszalai kankintinių.

Lietuvis.

Sunkybe militarizmo ir apginkluoto pakajaus.

Bismarkis iszsitare brutaliszka, pasakydams, kad „spėka yra tiesa“. Kaip raudonas siulas matoma tasai pamatas žmonijos istorijai. Jeigu kas norėtu su krauju paženklini Europos zemlapyje visas tais vietas, kuriose bėgyje amžių liejosi žmonių kraujas, apturėtu tiktai vieną didelį, kruvina laksztą; — tiek kraujo iszlieta tukstancziuose muszių supratime ant pamato: „spėka prieš tiesą“. Kuomi yra karė? Galvažudyste ir vagyste, rankiumi visų prasikaltimų baisiai pasididinusių. Biblijos prisakymai szaukia: „ne užmuszk! ne vogk!“ Bet tasai szauksmas dinga tarp žvangėjimo ginklų. Žudysta karėje nėra žudyste; vagystė nėra vagyste. Laike pakajaus galvažudis eina ant kartuvių; karėje tokį galvažudį vadina „didvyriu“, vietoje kartuvių

stato tokiam garbės vartus, susitinka su giesmėms, parengia ant jo garbės dievmaldytes dėkavonės. Kada kareivis (teisingai apginkluotas galvažudis) eina karėn, praszo Dievo pergales, meldziasi isz gilumo szirdies, gavi (pasnikauja), kryziem guli. Po muszio, kada lavonais užkresta muszio vieta, skamba garšiausiai „Te Deum laudamus...“ Dangus laiko pusę pergaletojų; pergaletiejie ne turi tiesos.

Su valanda užsidegimo karės prapuola dora ir žmoniszkumas. Žudystė vadinasi tada „kova“; vagystė „laimikiu“; užpuolimas „pergalė“; žveriszkas pasiutimas „narsumu“. Visos idėjos, iszauklėtos tukstantmetine kultura eina tada į kampą, ir isz plonutės uždangos apszvietos pasirodo žmogus-žveris. Romiszkas vadas Vitellius vaikszečiojo su noru dar keletą sanvaiczių po muszio ant muszavietės, apkrėstos lavonais ir linksmi vartydavojuos. Germanikus, didzios dvasės vyras, kaip tikrina Tacitus, nedaleido nė vieno imti nelaisvėn — visus nuzudydavo. Paveikslai isz dabartinių laikų dar baisėnių žudynių dauginasi nesuskaitomai.

O kokias dorybes karė gimdo? Karės szalininkai ant to atsako: „narsa ir pergalė“. Kad narsa yra dorybė, garsino jau Sokrates, ir nurodė, kad pamatas jos yra gerai apmisllytas. Toksai tvirtinimas gal tiko tada, kada vyras pasitiko su vyru aiszkteje, ir pergalejo tasai, kuris galėjo geriaus valdyti kardu ir saidoku. Sziaudien vienok kareivio narsa, kuris visai nežino delko eina į kovą, remiasi ant visko, tiktai ne ant apmisllyjimo, ne ant žinojimo, delko ir kuomi kariaus. Gelezinė disciplina, grāsinimas, apkurtimas nuo aido bubnų, kanuolių ir szaudyklių, kvapnis szviežio kraujo iszszaukia

tąjį pasilaikymą, kuris apiplėszia kareivį isz paskutinių žmoniszkių jausmų, stumia pirmyn ir prikelia žveriszką instinktą, norą žudystės, kol patsai taps nuzudytas. Tasai kruvinas, pasiutimas vadinasi „narsa“.

Pagal dabartinius kariszkus įstatymus tapo „narsa“ iszmisllyta. Kas nori sziaudien pergaleti, turi buti gudrus, o ne narsus; turi szliauzti kaip žaltys, kavotis olose zemėje kaip kurmis, auklėti bjauriausius instinktus.

Nuo 30 metų kabo ant Europos debesys didelės karės. Laukiant jos ginkluojasi visos vieszpatytės lenktyniuodamosi Nuolatai ir nuolatai girdėt. apie naujas naujasnes kanuoles, szaudykles, naujus žudymo iszradimus, pastatanczius žudystos amatą nebuvusioje dar butyje. Skaitlius kareivių, kariszkių laivų, tvirtynių dauginasi neperstojančiai. Visa Europa sziaudien panėszti į vieną didelį kariszką pulką. Pramanytas tapo net ypatingas vardas dėl tojo nepaprasto stovio; pavadintas jisai tapo apginkluotu pakajumi. Milijonai jaunų vyrų pilni spēkų yra apginkluotais. Ant užlaikymo tojo milziszko skaitliaus kariaunos, tųjų apginkluotų galvažudų, žmonija turi mokėti milijardus. Po keletos metų gal visa Europa pastos tiktai kareivių kazarmais. Busencioje europėjiszkoje karėje susimusz armijos teip skaitlingos, kaip niekados pirm to. Iki sziol zinoma didziausis skaitlius kariaunos karėje Vokietijos su Prancuzija 1870 ir karėse napoleoniszkoze 1812 ir 1813 metuose. Zinomos yra milziszkos kariaunos ir senovėje. Paveikslan persų karalius Kserkses vedė milijoninę kariauną priešzais graikus 485 metuose pirm Kristaus, vienok tai nebuvo kariauna kaip szio laikko. Laike kelionių tautų ir

kryžiokinių karių skaitlius kareivių retai kada siekė 200,000. Samdytos kariaunos viduriniuose amžiuose buvo mažos, nes jų užlaikymas buvo labai brangus. Šiandien europėjiszkia kariauna pasidaugino iki negirdėtų skaitlių. Prancuzijai esti po ginklu asztunta dalis visų gyventojų, Vokietijai septinta dalis, Italijai šeszia dalis, Austrijai penkta dalis, Maskolijai ketvirta dalis. Tokiu budu militarizmas pancioja geriausias spēkas žmonijos ir atitraukia jas nuo pramonės darbo.

Vieszpatystės ginkluojasi netiktai ant žemės, bet ir ant vandeny. Galingiausia vieszpatyste ant vandens yra Anglija.

Milziniszka kariauna praryja ir milziniszkus kasztus jos užlaikymo.

Tuosius kasztus apmoka darbininkiszkoji luoma žmonijos; o tiejie kasztai auga kas metas. Kiekviena vieszpatyste ginkluojasi nuolatai, kad pralenkti kita. Prieszininkai teipgi nesilieka užpakalyje, ir tokiu budu esame patys liudininkais lenktynių ir uždėjimo kas kartas naujų mokeszių, kuriuos turi mokėti nuvargintoji žmonija—darbininkai.

Jeigu Bertoldas Szvare atskeltu isz kapo ir pažiurėtu, kas pasidarė su jo iszradimu, nepažintu jo visai. Kariszki ginklai, szauyklės ir kanuolės yra pagerintos teip, kad visas iszrastas iki sziolei virszija ir atmeta kaip jau netinkanczias. Seniaus stoji krutinė priesz krutinę su kardu arba durtuvu, retai kur buvo vartojamos szauyklės. Pirmąją szauyklę atrandame 14 szimtmetyje. Buvo tai sunki szauyklė, kuri reikalavo dviejų žmonių. Vienas mierijo, kitas ją laikė ant kojų. Kol kartą iszszaudavo, turedavo 99 kartus tąją szauyklę taisyti. Tuomlaikinė pėsčioji kariauna buvo ap-

ginkluota su durtuvais ir saiduokais ir retas kareivis turėjo szauyklę. Dar gale 15 szimtmezio tiktai viena deszimta dalis kareivių buvo apginkluota su tokiomis szauyklėmis ir laike lytaus negalėjo su joms szaudyti, nes uždegimo įtaisos sumirkę nedegdavo. Pamažu toji pirmutinė szauyklė tapo pagerinama, o lygiai ir budas vedimo karės. Didelė permaina įvyko per trideszimtmetinę karę (1618–1648). Gustav Adolf, žuvėdų karalius, įvedė lengvesnes szauyklės, popierinius jau szuivius ir paszalinio szauyklės kojas: Gustav Adolf buvo pirmasis kuris reikalavo laikymo didelės kariaunos. 1641 metuose Prancuzijai tapo įvestos szauyklės labiaus pagerintos ir jau su durtuvais. Pridrikis Didysis, prusų karalius, pagerino szauyklės per įvedimą geležinės lazdelės užprovijimui. Karėn vedė pėsčiąją kariauną trijose eilėse ir prusiszkas kareivis galėjo jau iszszauti tris kartus per minutą.

Revoliucijos prancuziszka ir amerikonzszka įvykdė dideles atmainas bude vedimo karės.

Kada europėjiszki prieszininkai norėjo sugražinti į Prancuziją karaliszkaįj rėdą, iszėjo minios žmonių prieszais juos, nepripratę prie tuomlaikinės kariszkos disciplinos. Vietoje eiti ant prieszų tankiose eilėse, iszsiskirstė kuomi placziausiai, slėpėsi kur galėjo ir nors buvo apsupę prieszius, priesziai eilėse budami su ugnia privertė nesuorganizuotas masas bėgti. Prusiszki ir austrijokiszki genarolai su pasigailėjimu žiurėjo ant driskių, nemokanczių vaikszezioti lygiose eilėse, — ir isz to pasimokino. Nepatyrusieji prancuziszki kareiviai tokiu budu isz nežinės padėjo pamatus sziantdieninio karės vedimo budo. Isz to pasinaudojo Napoleonas ir pergalejo veik visą

Europą.

Panaszaus budo laikėsi ir amerikonzai kovoje nepriegulmybės su anglais 1775 metuose iki 1783 m.

Bėgyje 19 amžiaus pagerinimas szauyklių ėjo labai greitai. 1841 metuose Prusuose stapo iszrasta szauyklė užprovyjama isz užpakalio. Vamzdžio skylė nebuvo lygi, bet gvintuota. Persvara tos naujosios szauyklės pasirodė 1866 karėje Prusijos su Austrija. Prusokų pergalei prisidėjo ir kitos priezastys, bet pagerintos szauyklės gelbėjo daugiau, nors tą užgina dumcziai.

Karėje Vokietijos su Prancuzija 1871 metuose prancuzai turėjo geresnes szauyklės Shasspoto, kurios toliaus siekė, negu prusokų. Prusokai vienok turėjo geresnes kanuoles, geresnę organizaciją ir daugiau kariaunos ir dėlto sumuszė prancuzus.

Šiantdieninis apsiginklavinimas visų vieszpatysczių yra paremtas ant atsitikimų ir patyrimų vokiszkos — prancuziszkos karės. Tuom tarpu per paskutinius 30 metų iszsi-tobulino pagerinimas szauyklių iki negirdėto laipto. Nėra meto, idant nepasirodytu naujas iszradimas, vedantis vis baisyn amata žudystės. Šiantdieninės szauyklės siekia per 2400 mastų, kanuolės net per 10 kilometrų, taigi per pusantros lietuviszkos mylios. Attokume 600 mastų szauyklės kulka žudo viską, ką sutinka. Net be tikro mierijimo galima iszmuszti visas eiles neprietelių. Vienas szuviskulka užmusza pagrecziui penkis žmones. Seniaus patakas buvo isz sieros, salietros ir anglių; dabar naujasis pakakas dirbamas yra chemiszka. Trenksmas nepadaro dumų ir su suodžiais nepriterzia vamzdžio. Parako spēka yra daug didesne, negu buvo seniaus. Szauyklių vamz-

džio skylė tapo sumazinta net iki 5 milimetrų viduryje. Mierijimo linija yra daug tiesesnė negu senesnės; dėlto galima tolume geriaus pataikyti. Apart to galima be provijimo iszszauti penkis ir daugiau szuvių. Austrijai dabar turi 8 milimetrų szauyklės Manlicherio; sveria jos 9 svarus, kurių kulka lekia 620 mastų sekundoje. Ispanija turi 7 milimetrų Mauser szauyklės 8 svarų sunkumo, Rumunija ir Olandija, 6½ milimetro su greitumu kulkos 730 mastų sekundoje. Isz naujausių 5 milimetrų szauyklių kareivis netaikydamas per minutą gali iszszauti 78 szuivius, o taikydamas 60. 1877 kareivis galėjo nesztisi tik 84 szuivius; dabargi neszasi net jau 270, nes tiejie yra daug lengvesni. Brangumas tų naujųjų szauyklių yra 40 kartų didesnis sulyginant su szauyklėmis 1870 metuose.

(Toliaus bus.)

Remkime Tevynes Myletoju Draugyste.

Labai tankiai patėmyta isz korespondencijų, kad daug prieszų sutinka Tėv. Myl. Dr. agitatoriai, arba prisirasziusius visai iszmėgdžioja, sakydami: „vercziaus pragerti tą 60 ct.“ Ar reikia isz tokių stebėtisi? Asz sakau, kad visai nėr ką tokiems pavytyti, nes sutinkame ant kiekvienos vietos, matom isz jų szejmyniszko gyvenimo, jie paskutinį penkentį nesza į karcziamą, nesirupina apie savo apverktiną padėjimą ir kokiam padėjime esti jo gyvenimo draugė su mažais vaikucziais, kuriems truksta visko, ir maisto ir drapanos. Tai gi visai neįstabu, kad isz tokio negausi 60 ct. ant platinimo szviesos per iszleidimą tam tikrų knygy.

Bet kad tik tokiais butu mus prieszai, tai but maža bėda, apart anų garbintojų stiklo

alaus, bet girdima, kad yra teip-gi prieszais ir kunigai! iszvadindami T. M. D. szetoniszka draugyste, prie kurios negalys geras katalikas priguleti ir t.t. ir t.t. Mane net abejone ima apie teisinguma tokiu korespondentu. Ar-gi jau teip zemai butu nupuole mus tuli doros mokintojai, kad trukdintu ir gaiszintu T.M. Dr-te? Klauscia tokiu p. kunigeliu, kaip jie supranta apie T.M.D.? Neabejoju, kad toki tik nemate yra T.M.Dr. istatu, o ir jos iszleistu rasztu. Perskaitykit brangus kunigeliai „Keistuti“, „Orleano Mergelę“, „Lenkai ir Lietuviai“ ir „Kelione Grovo Kyburg'o Lietuvona“, ras-kite ka tenais prieszingo tikėjimui?! Priesz ka jus tada kovojate?! Kovojate priesz szviesą, teisybę, norėdami žmones palaikyti vergijos nežinėje. T. M. Dr. paemusi yra už augszciausia mierį iszleidinėti moksliszkas knygetes, neszancias szviesos spinduli dėl praszio-keliu musu broliu artoju.

Visos tautos reikalauja savo tiesu, reikalauja patvaldystes bei liuosybes. Delko-gi mes lietuviai turime vis buti prislegtai-surakinti vergijos pancziais? Laikas jau broliai susiprasti, laikas pazinti savo neprietelius, kurie yra avies kailyje draskancziais vilkais, ir tokius vilkalokus privalome iszguiti isz savo tarpu, kad nedraskytu musu dvasiszka, neperiszkadytu mus geriems tautiszkiems mieriams.

Teip-gi isz tulu liet. koloniju kyla balsai, kad reikia mums remti „Motinele“, reikia sutverti szaka Europines „Daukanto Mantos Dr.“ ir dar kiti atsiliepia, kad butu suverta organizacija „P. Armino Dr.“ O abelnai tos visos paminetos draugystes nepasikavoja nuo T. M. Dr. mieriu. Tautieciai! ar-gi dar mes nepersitikrinome, kad skirstymasis į daug szaku silpnina mus pajiegas, patys vieni kitus gai-

sziname ir net tampame prieszais?! Kodėl nepasiganedinti Tėvynės Myl. Draugystės mieriais? Vyriausiu T. M. D. mieriu yra „iszleisti lietuviszkas moksliszkas knygas ir platinti apszvietima“. Beto reikalaujanti szelpimo mokslus lankanczius, T.M.Dr. istatu skyris 9-tas sako: „Draugyste pagal iszgalę pinigiszka suszelp beturczius einanczius į moksla“. Tai-gi tik remkim tuos mierius, norinti dėkim po daugiaus kason, o turint uztektinai pinigų gale viska atsiessim; iszleisim daugiaus knygu arba bus iszleidziamas trimėnesinis laikrasztis, ir atsiszaukusiems suteikiama bus paszalpa baigti moksla, ir teip viska aprupinsim ir visados ta galesim greicziaus įkunyti visi susivienyje negu iszsiskirstę. Rods nebutu per daug, kad ir daug tokiu organizaciju turėtume, bet kad jas palaikytume gerai materijalizzka o ne tik vien ant popieros pazenklin-tas. Vienok matome, kad apie tai rupinancziusi mažai turime, tie patt visur. Tai-gi remkime geriausiai T. M. D., nes szioji pasirodziusi yra savo triusu.

„Tus pinduliai savo praisz-kink jiems prota, Kad jie pripazintu nauda apszvietimo; Lai duszia zmogeliu vargais iszvagota Ant galo pamato sieki sutverimo“.

M. J. Damijonaitis.

Kaip užlaikyti sveikata

Pagal Rohe.

Paraszė Dr. J. T. Zelviene

Oras.

(Tęsimas.)

Veikmė atmainos szilumos ant sveikatos.

Daugeliu kartu bloga sveikata, kurios priezastį kartais meta ant augsztos szilumos, remiasi suvis ant kitos priezasties, tarp kuriu rasi drėgna ora, girtuokliavima, persidirbima ir

angszta gyvenima. Vienok ir isz karszczio paeina nekurios ligos.

Saulės spinduliai kartais yra priezasczia iszbėrimo odos ir jos uzdegimo.

Viduriavimai užaugusių kaip ir vaikų tankiaus randasi karsztame negu szaltame ore, ir karsztuose labiaus negu szaltuose karsztuose, bet be abejones czion veikia ir kiti faktoriai.

Cholera, geltonasis drugys, epidemiszka disenterija, drugys ir nekurios odos ligos randasi tankiausiai vien karsztuose karsztuose. Taigi tu ligu priezastys (mikroorganizmai) po tokiom sanlygom gerai vaisinasi. Tokiose aplinkybese atsakantis gyvenimas, tinkamas maistas ir pritinkantis rubas apsergetu nuo daugelio sziu ligu.

Labai maža sziluma esti ledinėse jurėse, ir rodos parengia laipsniszka nykima kraujo; isz tos priezasties gyventojai sziltu karsztu priversti praleisti daugiaus kaip dvi zimas tolymuose sziauriniuose karsztuose, pasiduoda skirtoms kraujinėms ligoms. Szkorbutui tankiausiai. Be abejones daug kenkia maistas ir stoka saulės szviesos per ilgese daly zimos meo.

Greitos veikmės szalczio yra szios: nuszalimas nosies, ausu ir net kojų bei rankų ir snieginis apjakimas.

Ligos: Influenza, pažandės, craupos, krioglys ir uzdegimas plaucziu yra abelnai sakant ta pati liga kas link ju veikmės; jos pasididina szilumai pasimazinant ir pasimazina szilumai pasidauginant.

Dr. Moore tvirtina, kad kroglys statei paeina isz szalto oro ir uzdegime plaucziu dar prisideda ypatiszkas mikroorganizmas.

Veikmė drėgno oro ant sveikatos.

Nėra abejones, kad drėgna zemė ir oras yra tada, kada

atmaninga sziluma vieszi, kas yra nuolatinai factoriai dziovos. Taigi pasirodo, kad augsztos lygumos ir kalnai toli nuo vandenu, kur zemė yra sausa ir ore mažai drėgnumo yra, ten geriausias gyvenimas dėl dziova sergancziu zmonių.

Veikmė vėjo ant sveikatos.

Pirmiausia vėjai arba oro vilnys yra naudingi sveikatai. Per sujudinima oro ventilacija įvyksta. Sugedęs oras tampa praszalintas isz nesveiku vietu ir atsiskiedzia su czystu oru.

Bet oro vilnys teipgi veikia ir kenkiancziai ant sveikatos. Kylanczios augsztytyn nuo žemės gali neszi sėklas ligos arba nuodus ir praplatinti ligas; pažeminis vėjas gali buti tiesiok kenkiantis sveikatai.

Žmonės paprastai supranta kenkima szalto vėjo ir traukimo, nuo kurio paeina plautis ir reumatizmas; drugys teipgi veikia pagal vėją.

Vėjai veikia kenkiancziai ant gyvu tvariniu labiaus, kada tie yra silpnos sveikatos. Tarpe tu vėju yra: Mistral, szaltas, sausas dziovinantis sziauryakariu vėjas, kuris puczia per susmauka Lyon. Nuo tojo vėjo randasi reumatizmas ir raumenų diegliai, ir sakoma kad užaina nuo jo uzdegimas plaucziu. Nuo Alpu kalnu puczia szaltas sausas vėjas skersai adriatiszkas mares.

Texu sziauriniai vėjai gerai zinomi piet-vakarinėse dalise Suv. Valstiju; jie labai sausi ir greitai su jeis nupuola sziluma; į 12 valandu nupuola kartais net ant 50° F. Žmonės ir gyvuoliai baisiai kenczia nuo tu szalcziu.

Savzudyseziu daugiausia buvo Geguzio mėnesyje, maziausia-gi Vasario. Kitos vietos patvirtina ta pati, taigi mažas barometriszkas spaudimas, augsztas termometriszkas iszkilimas su nuolatinėms atmainoms, drėgnas oras ir pietvakariniai vėjai gal turi veik-

mę ant savžudystės.

10,000 dalių imant oro rasi 3 iki 4 dalių angliarugszties; nekurie tvirtina, kad jeigu bus 7 dalys angliarugszties ant 10,000 dalių oro, tai sveikata daugiaus nepakels, bet kartais ir daugiau gali būti nepavojinga, jeigu nebus organizkų neczystumų (taigi nebus prikvėpuota). Angliarugszties daugiausia randasi palei žemę ir nakties laike, dieną augalai sunaudoja ją; naktyje išduoda iš savęs teipgi dekompoziciją. Žemėje yra szaltinis angliarugszties, laike lytaus angliarugsztis susimąžina, susigeria iš dalies į žemę, kada prisigeria žemė vandeniui, angliarugsztis negali iszeiti.

Kalkutoi sumetė 147 praktikaltelius į tamsų sklepą nakczia; tik 23 ryte iš jų buvo gyvi, kiti iszmirė dėlei sugedusio oro. Bet ir tarpė tų pavojinga karsztinė radosi, nuo kurios beveik visi iszmirė.

Po kovai Austerlitz 300 kalinių sugrudo į kalinį; 260 numirė į trumpą laiką nuo sugedusio oro. Tam panaszių atsitikimų nestokuoja, kur iszkvėpuotas oras kenkia gyvascziai ir sveikatai.

Be abejonės žmonės, kurie nuolat kvėpuoja neczystą orą, labiausiai, kada susirietę turi dirbti ir netikęs maistas arba to paties neužtektinai yra, suteikia didžiausį nuosizmtį džiovingųjų.

Džiovingi paprastai randasi luomoje, kurių amatas laiko juos uždarytame kambaryje. Mazas iszsidirbimas ir prastas maistas yra priezasczia tokių lygų. Teipgi givuoliai, kurie angsztai uždaryti laikomi nuo tos ligos nusibaigia.

Gale pereito szimtmezio Dublino ligonbutyje daugiaus kaip 1/3 gimusių kudikių mirė, po pagerinta sistema ligonbuczio, mirė jau tik apie 1/10 dalis. Ant gyvuolių tą patį patėmysime; apie 30 metų tam atgal apie Bostoną labai sirgo ark-

liai influenza, ant paraginimo Dr. Bonditch, kiekvieną tvartą mieste peržiurėjo ir užrasė kaipo labai gerą; gerą ir suvis netikusį kas link jų szilumos, sausumo, szviesumo, vėdinimo ir czystumo. Rado, kad geruose tvartuose mažesnis skaitlius arklių sirgo ir tai lengviaus, prastuose tvartuose kiekvienas arklys sirgo ir daugiaus pavojingų ir mirtinu atsitikimų radosi. Kada lygi praporcija anglies išz oxygeno susivienija, gazas susitveria, kuris labai nuodingas yra. Jisai randasi teipgi anglių gazuose, kurie tankiai renkasi išz peczių. Daugelis žmonių kas metas mirszta nuo žibinamo gazo, kuriė nesuprasdami užpuozia liepsną arba palieka truputį degant nakczia; jeigu atsimaino spaudimas dudose, kuriomis ateina gazas, liepsną užgesinus gazo prieina į kambarį išz ko atsiranda myris.

Anglis kieta arba miksztta (medinė) padaro pavojingus gazus, kuriuose virsz minėto gazo yra didelė dalis. Nekuoriose szalise Europos, butent Prancuzijoi, įkvėpavimas gazų medinės anglies yra paprastas budas savžudystės. Amonijakas are rodo, kad yra organizskas puvimas toje apielinkeje.

Tupyklų ir rintsztakų gāzai yra maiszatiene keletos gazu; garų, oro ir kietų szmotelijų, paeinanczių išz puvimo gyvunų ir augalų medegos tose vietose.

Daug skiriasi gazai tose vietose, bet svarbiausi išz jų yra angliarugsztis. Amonijakas ir keletas organizskų sudėtinių, išz kurių kvapai randasi, yra lizdais bakterijų ir kitų mikroorganizkų, kurių daugelis yra sėklomis nekurių ligų, kaip tai karsztinės, szkarlatinos, difterijos ir koleros.

(Pabaiga bus.)

Isz visur.

Ant salos Kubos tapo įvesta civiliszki szliubai, lygiai geri kaip ir kunigų duodami. Kunigai išz to labai nekantanti.

Mieste Monza, Italijoi, kur tapė nuszautas karalius, bus pastatyta koplyczia. Naszlė karalienė sudėjus maldele už savo vyrą, kurią patvirtino arcivyskupas išz Cremonos, kuri bus iszdzalinta tarp gyventojų.

Pas Stetyną apvirto vienas žėglinis laivas, kur prigėrė 8 ypatos.

Provincijoi Cilli, Austrijoi, policija sugavusi 15 anarkistų, vienok visus paleido.

Anglijoi siautė didzios vēros ir padarė daugelį iszkados. Daug žmonių tapė užmuszta bei laivų nuskandyta.

Austrijos valdzia pasiēmė iszvaryti visus protestoniszkus kunigus, atėjusius išz Vokietijos, kurie kalbina katalikus pamesti katalikystę.

Mieste Havre, Prancuzijoi, sustraikavo peczkuriai ir anglių krovėjai ant garlaivio „La Bretagne“ ir dėlto negalėjo iszplaukti į New York'ą.

Pakajaus laike Suy. Valstijoms užlaikymas kariaunos (reguliariszkos ir senų kareivių) kasztuoja \$57,093,927 arba po 68 ct. turi mokėti kiekviena galva; Prancuzijoi \$23, 517,681 arba po \$3,20; Vokietijoi \$141,175,350 arba po \$2,70; Anglijoi \$88,152,750 arba po \$2,32 turi kiekviena galva mokėti.

Mohiliave (Podolijoi) policija sugavo Malka Breitman, kuri už gerą atlyginimą priimdavo kudikius nuo norinczių užslėpti merginų ir juos badu numarinusi laidodavo ant sentikių kapinių. Du kudikiu atrado jos namuose dar nepalaidotus.

Artymais Viennos, Austrijoi, vieni neturtingi tėvai sulaukė 9-tą išz eilės vaiką. Turczius vienas neturėdams vaikų užmanė vargszams tėvams, kad jam parduotu savo 3 metų vieną vaiką ir tai ant svaro. Beturcziai žmonelės sutiko. Nuneszė vaiką pas mėsininką pasverti ir užmokėjo už svarą po du kronu (40 ct.) Vaikas svėrė 43 svarus, ir tėvai gavo kaip už gyvuoluką \$17,20.

Paryziuje sustraikavo 4000 vežėjų, reikalaudami pigesnio parsamdymo vežimų ir arklių nuo jų savininkų.

Azijātszkoje Turkijoi, Sasun distrikte, armėnų apgyventas kaimas Spaghank, tapė nuo kurdų ir turkiszkių kareivių sudegintas, 200 vyrų, moterių ir vaikų nužudyta.

Romoje lydint karalių į Pantheoną, susispaudime žmonių, tapo sumindziota daugelis moterių ir vaikų. 60 turėjo gabenti į ligonbuczius.

Anarkistas Malatesta, Italijoi, pagarsino, kad slaptuosius policijantus papirkti Ispanijoi yra lengviausiai, tie esanti pigiausi. Italijoi papirkti policijantą užtenka poros frankų ir saujos cigarečių. Paskui eina maskoliai, amerikoniai, prancuzai ir anglai vis brangyn; vokiecziai yra brangiausi bet ir kvailiausi. Daugiausiai jie suaresztavoja, bet vis nieko nekaltus žmones. Malatesta pranesza, kad Italijoi veikia bus įvestos reformos, kurias paseks visas svietas.

Susirinkimas

kuopos T. M. D. New York'o bus panedėlio vakare, 27 Rugpjuczio po No. 73, Grand str. Brooklyn, N. Y. Sanariai bei tautiecziai teiks skaitlingai susirinkti, nes bus svarbus dalykai apkalbami.

Kuopos Komitetas.

LATVIU TAUTA,

KITAKART IR ŠIADIEN.

P A R A S Ė

JONAS SLIUPAS, M. D.

(Tąsa)

kaip miestuose, taip kaimuose. Kad ponams žiamionys buvo atlikę baudziavas ir meslavas išmokėję, jei dar ką turėjo viršaus, negu reikalavo patys ant sunaudojimo, tai galėjo tai vežti į miestą ir parduoti miesčionims. Bet pirkti ir pardavinėti — tas buvo žiamionims uždrausta.

Rygėnai laivų nesistatė, bet parsitraukdavo iš Vokietijos. Apie Rygos laivus pirmą sykį girdime 1228 m. pirklybų sąlygtuvėse, kurias Rygėnai padarė su Smolensku, nors skaitlius laivų turėjo būti mažas. Dar 1345 m., ant paraginimo Lubekos, tegul siunčia vieną laivą į pagelbą prieš laupytojus ant jūrės, Rygėnai neįstengė to padaryti. Vėliau 1398 m. Rygėnai siuntė laivą su 100 vyrų prieš laupytojus ant jūrės; taip pat 1430 m., kada laupytojai paėmė pas Pernavą keletą laivų. O rasi aplaupytieji laivai prigulėjo Hanzai.

Hanzai puolant, 16 ir 17 šimtmečiuose Ulandija jima anos vietą, ir savo geriausiame laike turėjo 13,000 laivų. Taip gi Svedija pie Gustavo I (1510–60) atsivalnino nuo Hanzos ir laivininkystėje 17-to amžiaus įėmė pažymią vietą, ir beveik tuomet visa Baltijos jurių pirklyba buvo beveik vien Svedų rankose. Po valėi tuomet ėmė rastiesi pirklybos namai bei krautuvės ar Baltijoje kitose vietose, apart Rygos, ir Rygai sunku buvo atsilaikyti prie savo senų tiesų. Įpačiai Kuršas darė jai daug klapato, kur jau nuo pradžios 16-to amž. prasidėjo savistovi pirklyba; įpačiai po 1561 m. Kuršininkai mažai betėmyjo ant Rygos prisakymų. Rygėnai skundėsi neretai karaliams Lenkų, bet nei Lenkų karaliai neįstengė sustabdyti Kuršo pirklybą. Taip Lenkų karalius 1581 m. davė Rygėnams pasiskundus, Rygai privilija, kad jai tiktai valė yra išvežti pardavinius laivais, ir kad kitus nevalė įtaisyti uostus, bet hercogai Kuršo nežiurėjo Rygos privilijų, nors pirmas hercogas Gothardas Ketleris buvo pasižadėjęs anų neperzengti. Todėl 1590 m. Rygėnai vėl skundžiasi karaliui ant Kuršininkų nepaklusnumo, ir primena, kad pagal senesnius prisakymus nei Liepojuje, nei Ventpyleje, nei kitur nevalė užsiiminėti laivininkyste, kaip tai buvę pirm 1561 m. Kuršininkams neklausant, karalius pavelyja Rygėnams gadinti Kuršininkų laivininkyste, kaip įgalint. Tad Rygėnai įrengė net karės laivus prieš Liepoją ir Ventpylę ir Rygėnai atėmė laivus Kuršininkams, taip kad hercogas Pridrikis buvo priverstas tēmyti ir užstoti Rygos privilijas. Bet kad 1605 m. hercogas su savo kareiviais gelbėjo Lenkams pergalėti Svedus pas Šalaspylę, per ką Ryga tapė atvalininta nuo apgulimo Svedų, Rygėnai privelyjo hercogui išveždinti pardavinius iš Liepojaus ir Ventpylės. 1615 m. tapė savitarpe nutarimas padarytas, pagal kurį Liepojus ir Ventpylę rods tapė pripažinti už uostus, bet iš ten nevalė išvežti javus ir valgomas lietas. Hercogas atsisakė nuo daug ginčų keldinančių tiesų lietoti pusę dauguvos ir Rygos uostą, bet įgyjo tiesą parduoti Rygos miesčionims ar svetimtaučiams kasmet be maito 220

lastų¹⁾ rugių ir tiek pat daug miško droduktų. Taip pat jis gali pirkti Rygoje ukei reikalingas lietas be duoklės. Apart Liepojaus ir Ventpylės Kuršo muizininkams nevalė atverti naujų uostų, jie savo išdarbius gali parduoti Rygos miesčionims. Žiamionių laivai visi turi būti išnaikinti, pirklyba tarpe žiamionių uždrausta, ir Ulandams bei Skotams nevalė pakiemiais vaikščioti ir užsiimti smulnia pirklyba. Tokį sulygimą hercogas Vilimas buvo priverstas priimti, idant užbaigti Rygos skundus, įpačiai kad prie karaliaus ėjo skundai taip gi nuo Kuršo muizininkų, įpykintų jo aršumu. Bet muizininkai sulygimu per daug aprubežiuoti, skundėsi Sigismundui III, ir tas veikia nusiuntė komisiją į Kuršą, kuri padavė dyjo, kad kožnam muizininkui, kurio rybos susiduria su marė, valė yra pardavinėti pristojantienis laivams savo išdarbius.

Ryga patekus 1621 m. į Svedų valdžią, jos tiesos tapė užtvirtintos, ir todėl per Svedų valdymo laikmetį (1621–1710) vėl išliepsnoja sena neapikanta tarp Rygėnų bei Kuršininkų. Tad 1630 m. Svedų karalius pastiprina sulygtuves 1615 metų. Geriaus Kuršui ėjosi, kad 1635 m. taika įvyko tarp Svedijos ir Lenkijos ant 26 metų, kada gi Lenkija ir jos provincijos įgyjo atgal savo senas pirklybos tiesas; dabar tai Kurše išplaukė pramonė, pirklyba ir laivininkystė.

Naujai su Svedais karei kilus 1654 m., Kuršas iš naujo turėjo pralošas. Pagal sądorą 1660 m. Kuršas turi vėl atsiskirti nuo panaudojimo kairės pusės Dauguvos, ir atiduoti Rygėnams Dynamiudę. Bet Svedų karalius už tai pripažino Kuršo savistovumą. Bet ir dabar Rygėnai nesiliovė skūstiesi ant Kuršininkų, kam jie apsunkina anų pirklybą Kurše muitais ir kam jie išsiunčia laivus iš uždraustų uostų, ir štai 1691 m. Svedų karalius liepė nuo Kuršininkų atimti du laivu, išėjusiu iš uždraustų uostų. 1694 m. vėl užsimezgė derybos tarp Kuršo bei Svedijos, bet Svedijai nėko nenusileidžiant Kuršas nepasidavė. Prasidėjus Siaurės karei, nebuvo laiko ginčytiesi apie tiesas, kurių negalima buvo išlietoti; ir 1710 m. Ryga pateko į Maskolijos rankas.

Ir dabar Ryga nepaliauja skūstiesi, ir todėl 1783 m. Maskolija sutaria su Kuršu šitaip: Duoklės ir muitai ant Rygos pirkinių, einančių per Kuršą, tampa atkelti. Jurmalniekų tiesą pasisavinti suduzusių laivų mantą (Strandrecht), „tą seną girykščių įrednę, kurią įstatymai bei sulygtuvės jau tankiai uždraudusios“, povisam, reikia atkelti. Visiems nelaimėj laivams duotina pagelba. Globimo alga doleris per dieną ir tiek pat per naktį tiems, kurie leidžiasi į jūrę globti, pusė minėtos algos tiems, kurie globia nuo žiamės. Liepojui ir Ventpylei valė įvežti ir išvežti visokius pardavinius, javus ir valgomas lietas. Tokiu budu galutinai tapė atkeltos sulygtuvės 1615 metų. Tačiau naujų uostų Kurše nevalė atverti. 1795 m. Kuršas prisidėjo prie Maskolijos ir dabar Maskolijai eina ant naudos taip Kuršo, kaip Rygos įėmimai.

Rygos pirklyba labiausiai žydėjo 17. šimtmeteje, kurio pabaigoje neretai per metus atėidavo daugiau kaip 500 laivų (dabar apie 2000). Siaurinė karė Rygos pirklybą taip sunaikino, kad 1710 m. ėėjo į Rygą tiktai 14 laivų! Statyti laivus Rygėnai bandė jau Svedų valdžios laikmeteje. Svedų karalius prisiuntė jiems meistrą, kurs ten įsteigė laivų statyklą. Valdžios statykloje dirbo 200 žmonių. Be to, šiaip žmo-

1) Tuomet 1 lastas=12 tonų; 1 tona=4 ketvertis arba 16 puspudžių

nės įsitaisė statyklas, ir galiaus valdzios statyklos perėjo į privatiškas rankas. Viduryje 18. šimtmečio su maža sekme bandyta buvo statyti čion laivus. Taip Sarkandauguvoje randame laivų statyklą, kur pastatė rasi 12 laivų; bet Rygoje statyti laivai buvo brangesni negu kitur, ir statykla dingo. Taip-gi 19 amžyje Rygos pirkliai pasistato šiada ar tada laivą, bet tai mėginimai su retu nusisekimu; aplink 1820 m. Rygėnai rasi turėjo savų 20 laivų!

K u r š e per ilgus šimtmečius popėžiaus keiksmas (interdiktas) trandė pirklybą, o kur pirklyba yra uždrausta, ten laivininkystė negali užsilaikyti; tik tai 16. amžyje iš netyčių atgyjo pirklyba Kuršo uoste, Liepojuje. Mat 1508 m. tulas Brėmeno laivas pas Liepojų užvažiavo ant žiamės. Ordeno mištras Plettenberg, buvęs tuomet Grobinės pylyje, pavelyjo laivninkams parduoti savo pirkinius ir vėliaus vėl sugrįžus į ten pirkliauti. Svetimžiamiams vieta patiko ir emė statytiesi pirklybos namus, Vokiečiai, Anglai ir Ulandai. Rygėnai pyko, bet negalėjo pirklybą uždrausti Liepojuje, kurs stovėjo po apšarga Prusijos hercogo Albrechto, kuriam paskutinis ordensmeisteris Gothardas Ketleris buvo užstatydinęs Grobinę ir tos aplinkės Liepojų. O Albrechtas suteikė Liepojui visas uostinių miestų tiesas.

1561 m. Kuršui pastojus savistove valstija, valdymierai pagal išgalę rupinosi glamonėti Kuršo pirklybą, idant padidinti žiamės turtingumą ir savo įėjimus. Tuomet prasideda Rygos skundai, nors Kuršo hercogai mažai ant jų tekreipė atydos. Kurše pirklyba umai emė kilti, dėlto kad hercogai neėmė tiek didelių duoklių ir muitų, kaip Rygos miestas, o pasididinus pirklybai, prireikė laivų. Hercogai užstovinėjo savo pajuriuose laivininkų reikalus. Pridrikis (1587–1642), dėdė Jokubo, turėjęs pats keletą pirklybos laivų ir dvejetainę karės laivų. Kuldigoje tuomet buvo bagoti pirkliai, kurių laivai plaukė po tolimas jures. Svarbiausiomis išėigos vietomis buvo Liepojus, Ventpylė ir Sakas-grihva; buvo ir daugiaus pristočių, kaip Palanga, Irbė ir Roja, iš kur muizinininkai siųsdavo savo pardavinius jau tai į artimus uostus, jau tai į užrubežį. Todėl jau 1590 m. Rygėnai skundžiasi karaliui, kad Kuršo muizinininkai rengia naujus uostus, ir prašo, kad tuos uždraustu, ir kad 1605 m. Kuršo hercogas susitaiko su Rygos miestu, Rygininkai vėl reikalauja, kad minėtus uostus uždarytu. Muizinininkai-gi, idant nebutu jokių painių, nuo landtago gauna pavelenę parduoti savus produktus svetiemiems laivininkams Ventpylėje, kuomet iktuolaik jie buvo priversti tuosius parduoti miesto pirkliai. Muizinininkai regeis turėjo savo pakraštinius laivus, kuriuose veždavo savo išdarbius į artimus uostus.

Įpatingai dėl Kuršininkų blėdingas buvo sulygimas su Rygos miestu 1615 m., kur liepta buvo išnaikinti visus žiamionių laivus. Tai matomai žiamionys užsiiminėjo ir baudžiamųjų gadyneje laivininkų remeslu, nors su pavelenė savo baudponių. Žinoma žiamionių darbėtumas ant jureivystės lauko nebuvo kas-žin-kaip platus; rasi daugumas jų turėjo žvejybai valtis, nors sako pabaigojė 18-to šimtmečio du Vidžiamio žiamionių laivų nuplaukus į Svediją. Tą galėjo padaryti jei bent tuli

Jokubas Dravneks.

valui jurmalės ar uostų žiamionys; galiaus baudžiauninkų laivai prigulėjo greičiaus baudponiams negu žiamionims. Tačiau sulygimas 1615 m. parodo, kad tuolaik Kurše laivininkystė buvo pasigavusi, ir kad joje dalyvavo, apart užrubežių laivininkų, patys Kuršo pirkliai ir taip-gi muizinininkai bei žiamionys. Apart sulygimo, taip-gi karės Lenkijos su Svedija spaudė Kuršo laivininkystę, ir 1630 m. Lenkija buvo priversta pildyti senus Rygos reikalavimus. Netaikos dar laike 1625 m. hercogas suteikė Liepojui miesto tiesas; pirklyba užsiimti pavelyta buvo tik tai miesčionims. Mokestys nuo žiamės ir svaro eina miestui ant naudos, muitas ir akėžė liekti hercogui. Įeigą į uostą prizada laikyti tyrą hercogas, už ką jam tenka ten nugrimzdę inkarai. Taip uostui įsiredzius, Rygėnai matėsi nebsustabdysį Liepojaus pirklybos, bet stengiasi uždrausti išvežimą tam tikrų produktų, javų ir valgomų lietu. — Žiaurus Svedijos įstatymai apie Kuršo pirklybą ir laivininkystę savo spēkos neteko, kad 1635 m. taika atnaujinta tapė tarp Lenkijos bei Svedijos. Dabar Kuršas galėjo be trukdymo užsiimti didpirklyba ir jureivyste, ir jos hercogas J o k u b a s mokėjo pramonėje ir pirklyboje Kuršą taip pakylėti, kaip nei pirm to, nei paskui netapė prigyventa. Mat Jokubas keliaudamas plačiai po Vokietiją bei Prancuziją buvo įgyjęs didelius planus, kuriuos jis vėliaus rupestingai stengėsi įgyvendinti (1642–1681). Jau 1639 m., kad Pridrikis pavedė valdžią Jokubui, dokumentas sako, kad Pridrikis „pavelyja hercogui Jokubui įtaisyti Ventpylės uostą, kaip geriausiai išgalint, bet ant jo paties rokundos“. Ir 1643 m. Jokubas Ventpylei suteikė miesto tiesas, ir ten rengėsi įsteigti laivų statyklas, fabrikus ir pardavinių krautuves.

Po karių su Svedais, žiamėi nusialsinus, hercogai nedrįso mokestis dėti pagal seną papratimą, ir todėl šaltiniu jų įėjimų turėjo buti hercogų muizės, kurias Jokubas rupestingai pagerino. Daug pelningesniu šaltiniu turėjo buti didpirklyba ir laivininkystė. Pirklybos reikaluose Jokubas susinėšė su Eufopos valdymierais, ir mėgino net savo pirklybą įsteigti kitose svieto dalyse. Jis nupirko nuo negrų valdininko Afrikoje salą Andreas Gambijos upėje, kuri gulejo 10 marinių mylių nuo upės ištakos ir-gi nebuvo apgyventa. Ten jis siuntė laivus su žmonėmis, tegul įsteigia naujokynę ir ima pirkliauti. Naujokai įsteigė pirkinių krautuvenę ir įsteigė gintuvenę ant salos, idant apsiginti nuo užpuolimo svetimžiamių. Apart to Jokubas nupirko žiamės gabalą pakraštyje Gambijos, prie upės ištakos. Ir čion pastatydino gintuvenę. Vėliaus jis dąsipirko žiamės plotą ant 60 mylių augštynliuk Gambijos, taip kad visa Gambija buvo ano rankose.

Antrą naujokynę Jokubas įsteigė ant Tabago salos Vakarinėje Indijoje; tą salą jam dovanojęs buvo jo podė Anglijos karalius. Ir čion naujokai įsteigė miestą bei pasistatė gintuvenę. Miestas gavo įsteigtojo vardą. Rods Ulandai norėjo nuo Jokubo paglemžti tą salą, bet hercogo kareiviai juos atmušo ir apsergėjo naujokus.

Į tas naujokynes keliavo nevienas hercogo laivas su Kuršo ir Lietuvos išdarbiais, ir iš ten namon gabeno į Ventpylę, Liepojų ir Saką šiltžiamių pardavinius ir tulus augalus. Ant

(Toliaus bus.)

Atsakymas.

Zmogui, Londone. Malonėkite paraszti placziaus apie „Lietuvos“ kooperatyviszką draugystę ir jos įkurtojus. Kas per vienas yra K. P. — sekretorius? Reikėjo paraszti pilną vardą ir pavardę. Teipgi apie garsų platintoją tamsos, draugystės prezidentą.

ONLY \$5.00

SEND US \$5.00 as a guarantee of good faith and we will send you any fire proof safe by freight, C. O. D., subject to examination. You can examine it at your freight depot and if you find it the equal of any fire proof combination lock iron and steel safe made and about one-third the price charged by others for the same size and grade, pay your freight agent our special factory price and freight charges, less the \$5.00 sent with order; otherwise return it at our expense and we will return your \$5.00. 100-lb. combination lock safe for the home, \$6.95; 300-lb. office and store safe, \$11.95; 500 lbs., \$17.95; 700 lbs., \$21.95; 1000 lbs., \$28.50; 1500 lbs., \$32.50; very large double outside and double inside door safe for large business, factory, jewelry or bank, 50 inches high, 2400 lbs., \$63.75; 68 inches high, 3000 lbs., \$89.75. Freight averages 25 cents per 100 lbs. for 500 miles; for 1000 miles, 40 cents. WRITE FOR FREE SAFE CATALOGUE and special liberal C. O. D. offer to SEARS, ROEBUCK & CO. Chicago.

Nesiusk piningu.

Daug žmonių serga ant poliucijos kuri pasirodo laike miego arba prie nusizlapinimo, ir jeigu isz tos nesigydytis, ji neapleis žmogų kankinusi. Žmonės turinti tą ligą kenčia nemigą, galvos skaudėjimą, pilvo užkietėjimą arba netravinimą, nervizkumą, vidurių ir rugaros skaudėjimą ir apsilpnėjimą lytiszkų kuno dalių. Jeigu tokiūse atsitikimūse reikalauji pagalbos, nešiusk piningų, bet raszyk pas mane įlėdamas markę, o asz atsisiur tau apraszymą, isz kurio tikrai iszsigydysi. Adrisūk:

John Wasel.

Box 443, Iron Mountain, V. Mich.

DIDELIS SKLODAS

S. J. Mockaiczio

Užlaiko geriausią Vyną, visokio skyriaus Arielkos ir kitų szyrdį pastiprinanczių gėrymų, teipgi skaniausių Cigsrų, tik nepamirszkite vietos

S. J. Mockaitis

224 ir 226 South Main Str.

SHENANDOAH, PA.

„Vienybes“ redakcijai gaudamos szios knygos:

Dzukiszkos dainos	75 c.
Tvanas, H. Sienkevicziaus	80 c.
Rankvedis senoviszkos istorijos I ir II knyga po	40 c.
Lietuviszkas Albumas su istoriskomis vietomis	50 c.
Katalikų baznycia ir mokslas	15 c.
Antanukas, apysaka	15 c.
Deivoniszkių kryzius	10 c.
Ar socialistas gali buti kataliku?	10 c.
Kelionė grovo Kyburgo	20 c.

Neskaityk!

Hallo! kur eini?

— Einu pas Jankauską iszsigert, nes jis užlaiko gardžiausią Alų, Vyną ir Degtinę visam Waterburyje.

— Na, kad teip, tai eisiu ir asz, nes asz to pirmiaus nežinojau.

— Tokius gėrymus, kokius jis užlaiko, geria Lietuviai, ponai, karaliai, kunjgai, ubagai ir szeip „dzel-tamonai“.

— Pas jį Cigarų laivas atplaukia kas mėnesis net isz Kubos.

Nepamirszkite adreso.

J. A. Jankauskas

768 Bank str. Waterbury, Conn.

Žemlapis (mapa)

Lietuviszka-Latvishko kraszto, iszleistas inžinieriaus A. Maciejausko, lietuviszkoje kalboje, atspausztas lietuviszkomis literoms, didumas 29×31 col., gaunamas „Vienybes“ Lietuvinkų redakcijai, su prisiumtinu už 65 ct.

Už \$500 in Europa

dėl visų prie lengvo darbo ant Hamburg ir Bremen linijų ir pasazierinių laivų, atsizsaukit pas

HENRY J. JACOBS

38 Canal str. NEW YORK

Vienatine Lietuviszka KARCZEMA,

užlaikai geriausią Alų, duodu didelius stiklus, turiu visokio Vyno, ir seniausio sznapso, Avanos Cigarų, uzkandis prie alaus kasdiena dovanai. Nedėlioms nuo 12 nakezia. atidarau, dėl moterių įėjimas ant antro floro, kiekvienam duodu visokią rodą.

I. Friedman

Cor. 4 str. & Catharine str.

PHILADELPHIA, PA.

LIETUVISZKAS KRIAUCZIUS Kaz. Miliszauskas

236 E. Market str. Wilkes-Barre, Pa. Siuva puikiausiai visokius siutus pagal naujausią madą, duoda druta ir gerą materiją ir už pigę prekę.

Teipogi senus ant naujų perdirba.

Visi pas savo Tautietį.

Žemlapis Lietuvos ir Latvijos

lietuviszkoje kalboje, atspausztas lotiniszkomis literomis Peterburge, gaunamas pas

Inžinierin A. Maciejewski

Nevskis p. n. 111 b. 73.

PETERSBURG RUSSIA.

Prekė 1 rubl. uždexempl. su prisiumtinu; imant 10 exempl. 20% rabato.

Vien del vyru.

Dovanai pakeli naujo iszradimo gyduolių prisiusime pacztu tik koris priduos savo adresa.
Kuris sugražins sveikata trumpam laike.

A. E. Robinson M.D.C.M.

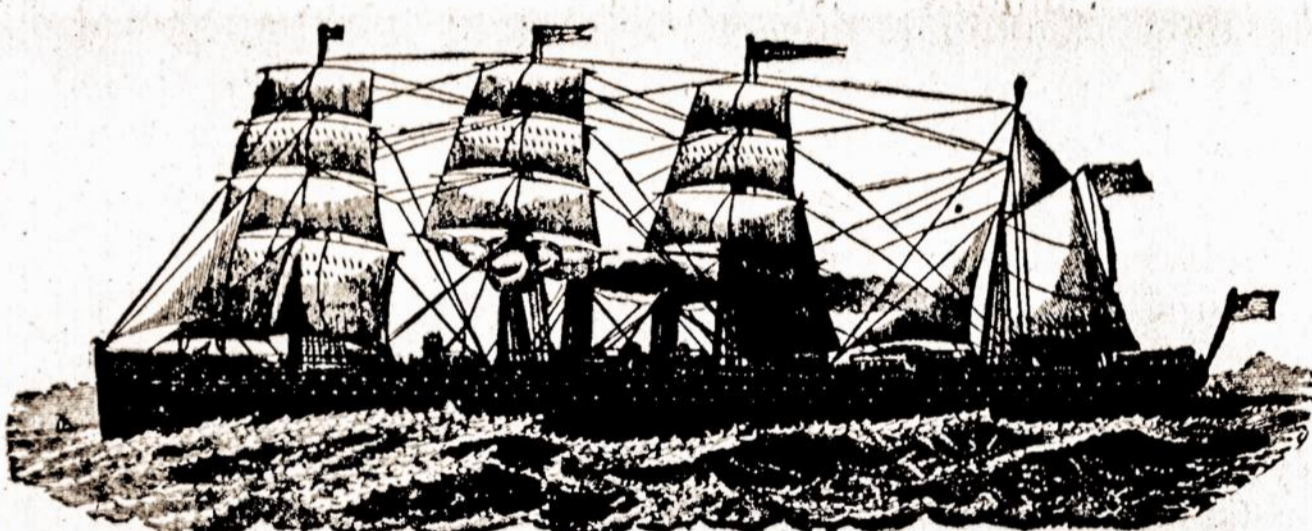
tuojaus pertikr ns kaip lengvai gali iszsigydyti savo silpnumus, jeigu vort si tam tikslui atsanczes gyduoles. Ins itutas neaprub:ziuoje, bet kuris tik raszys, aplakys dovanai pakelį uzpezcotyta kad ta butų kokio apsirikimo prieszat apgavystą. Raszik tuojaus

Dovanai prabos pakelis pase minglausių gyduolių bus prisiustas kožnam per pacztą, kuris paraszys i State Medical Institute. Tos gyduoles daugybę vyrų sugražino sveikata, kurie per daugelį metų kentėjo proto ir kuno ligas paeinanczias nuo jaunystės, uz tad Institutas prizada kožnam kuris atsizauks, prisiat pakelį dovanai.

Kožnas kuris jaučia antli ly tisz o silpnumo paeinanczio nuo jaunystės, kuris silpnina spōkas ir atmintį, sukelia dieglius strōnos arla nevaldymo lytiszkų delių gali sugrįzt i sveikata gydydamasis namie.

Tos gyduoles turi neapsakomą pasekmę nes jos atsiekia sulezkadytas vietas daduodamas drutybę kur labiausia reikalinga. Iszgydo kožną ligą iszvarindō vlokius nosmagumus įsisenōjusius nuo kelių metų per nenaturaliszką pasilegimā iszgy o kiek vienam atsitikime. Daeiznok State Medical Institute, 520 Elektron Building Ft. Wayne, Ind., o ptarō i trumpam laike, pakelį gyduolių dovanai. Institutas vort pagelbēt daugybę tokių vyrų kurie negali aploiet savo namais ir nusiduo i gydinyces tai dovanai prisiustas pakel-

Cerbtini Tautieciai!

Turiu už garbę praneszti visioms lietuviams, jog apsiemiau agentyste ant labai gerų linijų. Taigi parduodu Laivakortes ir siunoziu pinigus i visas dalis svieto. Uztikrinu jog su, nuo manes pirktoms laivakortems pervaziuosit didmarį per 8-9 dienas. Nusiuoczniu pinigus i Lietuvą ir i kitus krasztus pasaulės, labai greitai.

Prie to apsaugoju naminius rakandus (furniture) nuo ugnies (fire-insurance). Turiu labai czystą ir puikią užeigą dėl svetelių, užlaikau vyną alų, degtinę ir kitokius gėrymus, kurie zinau patiks dėl lietuvių ir nei prabaszczius nepaniekytų. Su guodone Kazimieras Baltrukonis.

Adrisuokit sziteip: **CHAS V. BOLTH,**
686 North Rivers Side str. WATERBURY, CONN.

TAMAS PAUKSZTIS

Parduoda Laivakortes

ant visokių kelių (linijų) jurėmis kuomi pigiausiai ir ant drucziausių bei greicziausių laivų. Pinigus persiuoczniu i visas dalis svieto. Kad pinigai neprapultų ir greitai nueitų i tėvynę, tai siuszkite per **TAMA PAUKSZTI**

123 N. Main str. **PITTSTON, PA.**

Teipogi T. Pauksztis užlaiko didelį sztorą visokių valgomų daigtų, dideliam pasirinkime czeverykų, marszkinių ir tt.